

Nr 13.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående en översyn av gällande bestämmelser om vissa domstolsbeskeds meddelande genom anslag i rättens kansli.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 358, av herr *Cassel*. I motionen hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn av bestämmelser med innehåll om anslag i rättens kansli i syfte att ersätta dessa med mera tidsenliga former för kungörande».

I motiveringen anför motionären följande.

I åtskilliga av de mål och ärenden, som handhavas av domstolarna, erhåller allmänheten del av olika slags besked genom anslag i rättens kansli. Denna föråldrade form av meddelanden till allmänheten har numera ingen som helst praktisk betydelse. Därtill kommer att bestämmelserna för bringandet till allmänhetens kännedom om beslut och annat förete skillnader, som stundom icke torde vara sakligt grundade. Sålunda föreskrives i K. F. den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borge-närer, 11 §, att offentlig stämning, förutom att den skall anslås i rättens kansli, även skall kungöras tre gånger i allmänna tidningarna. I lag om dödande av förkommen handling, 6 §, föreskrives, att offentlig stämning skall anslås i kansliet, på vissa tider införas i allmänna tidningarna samt, då rätten prövar lämpligt, även i tidningar inom orten. Jämlikt 2 § i K. F. den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall rätten till allmänhetens kännedom angående uppvisade och inprotokollerade köpehandlingar hos sig offentligen anslå kungörelse.

Det synes önskvärt, att bestämmelserna innehållande föreskrifter om anslag i rättens kansli erhålla en översyn i syfte att utmönstra detta praktiskt betydelselösa och därmed onödiga förfaringssätt samt dess ersättande med mera tidsenliga former för kungörelser i den mån denna fråga icke kommer att beröras av 1949 års besvärssakkunniga.

Gällande bestämmelser.

I ett flertal lagar och författningar har föreskrivits, att olika uppgifter rörande domstolarnas verksamhet m. m. skola tillkännages genom anslag i domstolskanslierna eller å rättens dörr.

Sålunda skola genom anslag kungöras tiden för kansliets öppethållande, uppgift om de dagar, då ting eller andra allmänna rättegångsdagar skola hållas, tid och plats för särskilt sammanträde för huvudförhandling, förteckning å stämmingsmän, underrättelse om spannmålspantregisterförares postadress, uppgift om var och när inskrivningsdag hålles, tid och ort, å vil-

ken överförmyndare kan träffas, förordnande för kommissionär, tiden för öppethållande av notarius publicus tjänsterum, underrättelse angående landsfogdes tjänstelokal och mottagningstid, sammandrag av förteckningar å bemyndigade gode män vid ackordsförhandling utan konkurs, ort och begynnesdag för hovrättsting samt uppsproslista för rättegångs dag för huvudförhandling.

Vidare skola åtskilliga meddelanden, vilka angå särskilda mål eller ärenden, tillkännages genom anslag hos domstolarna.

Enligt 17 kap. 9 § fjärde stycket rättegångsbalken skall, om tvistemål icke avgöres vid huvudförhandling eller vid sammanträde för muntlig förberedelse, underrättelse om tiden för meddelande av dom senast dagen förut sändas till parterna och anslås i rättens kansli. Vad sålunda stadgats om dom skall enligt 12 § samma kapitel äga motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. Likaså skall — enligt 30 kap. 7 och 10 §§ rättegångsbalken — då brottmål avgöres utan huvudförhandling underrättelse om tiden för meddelande av dom eller slutligt beslut avsändas och anslås på samma sätt.

I första instans i lagsökningsmål gäller icke rättegångsbalkens stadgande om att dom eller slutligt beslut skall anslås i kansliet senast dagen förut. Detta stadgande är nämligen i lagsökningsmål ersatt med bestämmelsen i 38 § lagsökningslagen om anteckning i särskild bok, som utan särskild begäran skall vara tillgänglig för allmänheten. Anteckning i boken skall ske senast samma dag, då föreläggande, utslag eller beslut, varom anteckning skall ske, meddelas. Däremot gäller även beträffande lagsökningsmål stadgandet i rättegångsbalken om att underrättelse om beslutet skall avsändas till parterna senast dagen förut.

I detta sammanhang må erinras om den i 209 § utsökningslagen meddelade föreskriften att överexekutors slutliga utslag i vissa mål angående klagan över utmätningsmans förfarande skall ges å dag, som sist dagen förut blivit kungjord genom anslag. Tiden för fullföljd av talan mot överexekutors utslag räknas enligt 213 § samma lag i sådant fall från den dag, å vilken utslaget är ställt.

Rättens avgörande av domstolsärende sker genom beslut. Avkunnas ej beslutet vid förhandling, skall det enligt 9 § lagen den 20 december 1946 om handläggning av domstolsärenden meddelas genom att det hålles tillgängligt å rättens kansli. Har beslutet gått emot sökanden eller annan som fört talan i ärendet, skall underrättelse om tiden för beslutets meddelande genom rättens försorg genast avsändas till honom. Däremot anslås sådan underrättelse ej i kansliet. Innefattar inskrivningsdomares beslut i inskrivningsärende, att ansökan ej bifallits, skall sökanden eller hans ombud genast i rekommenderat brev underrättas om skälen till beslutet (9 § lagen den 3 juni 1932 med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden). Ej heller i sådant fall sker anslag.

Enligt 16 § expeditionslösenförordningen äger rätten att under vissa förutsättningar förordna om längre anstånd med tillhandahållande av expedition än som eljest är föreskrivet. I sådant fall skall rätten å den rättegångsdag då målet eller ärendet förevarit eller — på landet — senare under samma ting bestämma den tid, inom vilken expeditionen skall vara att tillgå. Beslut härom skall offentligen avsägas och, då part ej varit tillstädes därvid och ej heller så fort ske kan genom rättens försorg erhåller särskild underrättelse om beslutet, kungörelse om detsamma anslås i rättens kansli.

I 33 kap. 12 § rättegångsbalken stadgas om kungörelseidgivning. Har den som sökes för delgivning varken inom eller utom riket känt hemvist och kan ej heller upplysning vinnas, var han uppehåller sig, kan rätten förordna, att den handling som skall delgivas, skall anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i dess kansli samt meddelande därom införas i allmänna tidningarna och, om det kan antagas därigenom komma till den söktes kännedom, även i annan tidning. Har delgivning med part i nu föreskriven ordning ägt rum, erfordras ej i samma mål vid ny delgivning enligt nämnda paragraf med den parten, att meddelande införes i tidning. Kungörelsedelgivning må under vissa i paragrafen angivna förutsättningar jämväl äga rum gentemot den som har känt hemvist inom riket. Delgivning enligt ifrågavarande paragraf skall anses ha skett, då vad däri föreskrivits blivit fullgjort. Tilläggas må, att stämning i brottmål ej må delges i nu angiven ordning. Ej heller må i tvistemål delgivning av stämning äga rum genom kungörelsedelgivning, med mindre anledning förekommer, att den sökte avvikit eller eljest håller sig undan (33 kap. 13 § rättegångsbalken).

Enligt 2 § förordningen om lösöreköp skall kungörelse angående sådant köp, upptagande säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeavhandlingen blivit uppgjord samt köpeskillingens belopp, anslås å rättens dörr.

Kallelse å okända borgenärer anslås enligt 11 § preskriptionsförordningen i rättens kansli sex månader före den i kallelsen fastställda inställeldagen samt kungöres i särskild ordning tre gånger i allmänna tidningarna.

Offentlig stämning enligt lagen om dödande av förkommen handling anslås i rättens kansli samt införes i allmänna tidningarna ävensom, där rätten prövar lämpligt, i tidning inom orten.

Vissa kungörelser enligt konkurslagen skola jämväl anslås hos rätten. I 11 § nämnda lag ha upptagits vissa bestämmelser rörande konkursansökan av gäldenär. Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökan om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, åligger det konkursdomaren att utsätta dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande. Härom skall konkursdomaren utfärda kungörelse, som anslås i rättens kansli samt införes en gång i allmänna tidningarna och en eller flera tidningar inom orten. Vidare skall enligt 19 och 185 §§ samma lag konkursdomaren utfärda kungörelse med vissa särskilda uppgifter, då beslut meddelats om egendoms-

avträde. I 20 § föreskrives, att sådan kungörelse skall anslås och införas i tidningar på nyss angivet sätt.

Även enligt lagen om ackordsförhandling utan konkurs skola vissa kungörelser anslås i rättens kansli. I 7 § stadgas skyldighet för konkursdomaren att utfärda kungörelse angående beslut att offentlig ackordsförhandling skall inledas. Sådan kungörelse, som skall innehålla vissa särskilda uppgifter, skall enligt 8 § anslås i rättens kansli samt införas i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

I åtskilliga andra än de nu berörda fallen ha domstolarna att i samband med handläggningen av mål eller ärenden utfärda kungörelser, som tillkännages på annat sätt än genom anslag hos rätten.

Såsom exempel må anföras följande fall.

Vissa uppgifter till äktenskapsregistret skola kungöras i allmänna tidningarna och ortstidning (5 kap. 13 §, 8 kap. 2 och 11 §§, 13 kap. 15 § och 15 kap. 21 § giftermålsbalken).

Ansökans om dödförklaring kungöres i allmänna tidningarna och ortstidning samt i kyrkan för den församling, där den bortovarande senast haft hemvist (8 kap. 4 § boutredningslagen).

Då någon förklarats myndig eller omyndig eller då förordnande meddelats, att någon skall vara omyndig till dess målet avgöres av rätten eller då sådant förordnande återkallats, skall kungörelse därom enligt 20 kap. 23 § föräldrabalken ske i allmänna tidningarna.

När kunnigt varder att arv tillfallit arvinge å okänd ort eller arvinges förefintlighet ej kan utrönas eller testamentstagare är okänd eller vistas å okänd ort, utfärdas kungörelse som införas i allmänna tidningarna (9 kap. 1 och 2 §§ arvslagen, 8 kap. 1 § testamentslagen, kungl. kung. 19/12 1930 samt kungl. cirk. 2/11 1928 och 9/1 1948).

Är lagfartsansökning förklarad vilande på grund av att förre ägarens åtkomst ej styrkts, skall kungörelse därom utfärdas, om sökanden äskar det. Sådan kungörelse införas en gång i allmänna tidningarna och tidning inom orten samt uppläses, när fråga är om egendom på landet, tre gånger i kyrkan för den församling där egendomen är belägen (10 § lagfartsförordningen).

Stämning i expropriationsmål kungöres i kyrkan för den församling, där fastigheten är belägen, samt i allmänna tidningarna och tidning inom orten (23 § expropriationslagen).

Konkurslagen och lagen om ackordsförhandling utan konkurs innehålla ett flertal bestämmelser angående kungörelser, som skola införas i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

Vissa i vattenlagen föreskrivna kungörelser skola införas i allmänna tidningarna och ortstidning samt uppläsas i kyrka.

I detta sammanhang må jämväl erinras om lagen den 13 mars 1942 med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka. 1 § innehåller bland annat följande bestämmelse. Är i lag eller författning föreskrivet att kungörelse skall

uppläsa i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande att kungörelsen, där ej laga hinder möter, under den närmaste veckan finnes tillgänglig för allmänheten å pastorsexpeditionen eller annat ställe som bestämts av vederbörande präst. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum där den förrättas.

Pågående utredningar.

Besvärssakkunniga.

I anledning av en vid 1942 års riksdag väckt motion, I: 141, beslöt riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 236/1942) anhålla om utredning angående en mera enhetlig, fullständig och i övrigt ur rättssäkerhetens synpunkt tillfredsställande lagstiftning angående förfarandet hos förvaltningsdomstolar och hos övriga förvaltningsmyndigheter, då de avgöra frågor som angå enskild rätt, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vilka av denna utredning kunde föranledas.

Den 15 juli 1944 förordnade Kungl. Maj:t professorn *Nils Herlitz* att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet verkställa en förberedande utredning angående reglering av förfarandet hos förvaltningsmyndigheter i ärenden rörande enskild rätt och därmed sammanhängande frågor.

Den 8 oktober 1946 avlämnade Herlitz betänkande i ämnet (SOU 1946: 69). I ett särskilt kapitel angående beslut, expeditioner och delgivning (s. 125 ff.) behandlades — förutom andra frågor — formerna för offentlighetsrättsliga tillkännagivanden av beslut som röra enskild rätt.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 mars 1949 tillkallades sedermera särskilda sakkunniga, *besvärssakkunniga*, för att verkställa fortsatt utredning rörande det administrativa besvärsinstitutet och därmed sammanhängande frågor. I direktiven för de sakkunniga anförde statsrådet Danielson bland annat följande.

Enligt min mening bör den förberedande utredningen följas av en ny, till konkreta förslag syftande undersökning. Då jag helt delar den i betänkandet hävdade uppfattningen om angelägenheten av lagstiftning på förevarande område, kan jag inskränka mig till att härutinnan åberopa vad som anföres i betänkandet.

Till den fortsatta utredningen hör icke blott frågan, hur förvaltningsförfarandet skall bringas att bättre motsvara rättssäkerhetens krav, utan även — på sätt framhållits i betänkandet — spørsmålet, hur det skall göras smidigare och effektivare. Utredningen är därför ett led i strävandena att rationalisera statsförvaltningen.

1951 års rättegångskommitté.

Riksdagens revisorer gjorde i sin till 1950 års riksdag avgivna berättelse över den år 1949 av dem verkställda granskningen av statsverket vissa uttalanden rörande processreformens ekonomiska verkningar samt pekade i samband därmed på skilda bestämmelser i rättegångsbalken, som vore i behov av ändring. Bland annat, anförde revisorerna, förefölle anslag och förhandsbesked om domar överflödiga, när sakägarens begäran bifölles.

I anledning av vissa vid sagda riksdag väckta motioner, I: 98 och II: 118 samt II: 205, hemställde första lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 23/1950, att en utredning måtte tillsättas för att med beaktande av dittills vunna erfarenheter av den nya processordningens praktiska tillämpning utarbeta förslag till erforderliga ändringar i skilda detaljbestämmelser i rättegångsbalken och dess följdförfattningar.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1951 tillkallade chefen för justitiedepartementet den 31 i samma månad sakkunniga för att verkställa den begärda översynen av rättegångsbalken med därtill anslutande lagstiftning och administrativa författningar. I direktiven för de sakkunniga, vilka antagit benämningen *1951 års rättegångskommitté*, lämnade departementschefen, statsrådet Zetterberg, en redogörelse för vissa frågor som borde upptagas till övervägande men framhöll därvid att denna redogörelse vore långt ifrån fullständig. Förutom däri berörda frågor hade framförts ett stort antal uppslag som kunde vara värda en närmare prövning. Vid utredningen borde även dessa undersökas liksom de övriga spörsmål som under utredningsarbetet kunde framkomma och finnas förtjäna avseende.

Yttranden.

Yttranden över motionen ha avgivits av Föreningen Sveriges häradshövdingar och av Föreningen Sveriges stadsdomare.

Häradshövdingeföreningen anför i sitt yttrande.

I fråga om meddelanden, som angå rättens verksamhet, såsom om motgångstider, om vem som är kommissionär, om tingssammanträden, om delgivningar enligt rättegångsbalken, om stämmingsmän, om vissa gode män och om spannmåls pantregisterförare får det anses ligga i sakens natur, att sådana meddelanden finnas anslagna i rättens kansli (rättens dörr). Motionären torde ej heller ha avsett dylika meddelanden.

Vad åter angår vissa andra i lag och förordning, och då framför allt konkurslagen, givna regler om anslag gäller i allmänhet, att därjämte skall ske kungörelse på annat sätt såsom införande av meddelande i Post- och inrikes tidningar, i vissa fall därjämte i ortstidning eller tillkännagivande i kyrka. De underrättelser, som beröras av dessa bestämmelser, äro sådana, som avses skola komma till allmänhetens kännedom. Det är därför nödvändigt att åt dessa meddelanden på olika sätt ges vidsträckt offentlighet. Att i de särskilda fallen avgöra, vilket sätt är mest ändamålsenligt för att bringa meddelandet till allmän kännedom, är ofta svårt. Emellertid torde det ej vara lämpligt att i avseende å dylikt kungörande lita allenast till en form.

Föreningen kan ingalunda ansluta sig till motionärens uppfattning att anslag i rättens kansli är en föråldrad form, som saknar praktisk betydelse. Enligt föreningens erfarenhet äro t. ex. anslagen i kansliet om kungörelse om lösöre köpsavhandlingar, där kungörandet i kyrka är föga ändamålsenligt, allmänhetens och framför allt deras som yrkesmässigt gå allmänheten tillhanda med soliditetsupplysningar huvudsakliga kunskapskälla i fråga om sådana handlingar. Betydelsen av att kungörelser om beslut om egendomsavträde och om kallelse å okända borgenärer samt offentlig stämning angående dödande av förkommen handling anslås i rättens kansli må ej heller förringas. Det är mycket vanligt att de, som besöka kansliet, taga del av dessa anslag.

Det må vara, att dessa anslag ha mindre betydelse nu än förr med hänsyn till tidningarnas stora spridning, men det får ej förbises, att ett meddelande i en tidning, som i regel sker allenast en gång, lätt förbises eller bortglömmes. Ett anslag i rättens kansli sitter däremot uppe en längre tid, under vilken det är tillgängligt för allmänheten och de ombud, som betjäna allmänheten i rättsärenden. Även om det mången gång händer att ett anslag i rättens kansli icke blir uppmärksammat, är det dock bättre, att någon gång en överloppsgärning sker än att i ett stort antal fall underlåta att vidtaga en åtgärd, som kan medverka till meddelandets bekantgörande.

Föreningen kan icke biträda motionärens hemställan. Föreningen förutsätter emellertid att i fall, där ändock översyn skall ske av lagar och författningar, däri bestämmelse om anslag i rättens kansli förekommer, tages under omprövning vilket kungörelseförfarande i varje fall kan anses mest ändamålsenligt.

Stadsdomarföreningen yttrar följande.

Enligt vad styrelsen tror sig veta kommer anslags- och kungörelseförfarandet, såvitt det regleras i rättegångsbalken och därtill hörande följdförfattningar, att göras till föremål för eventuellt erforderlig överarbetning inom 1951 års rättegångskommitté. Därutöver synes någon åtgärd i de hänseenden, som avses i motionen, knappast vara påkallad.

Utskottet.

I motionen hemställes om en översyn av bestämmelser med innehåll om anslag i rättens kansli i syfte att ersätta dessa med mera tidsenliga former för kungörande.

Vad angår meddelanden i fråga om rättens verksamhet i allmänhet, såsom om tiderna för kansliets öppethållande, om vem som förordnats till kommissionär, om överförmyndares m. fl. mottagningstider, om vilka som utsetts till stämmingsmän samt om tid och plats för vissa rättegångsdagar och andra förrättningar, m. m., får det anses ligga i sakens natur att de tillkännages genom anslag hos rätten. Motionären torde ej heller ha avsett dylika anslag.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har i olika lagar och författningar föreskrivits att rätten i samband med handläggningen av mål eller ärenden skall lämna vissa underrättelser genom anslag i kansliet eller å rättens dörr. I vissa fall rikta sig dessa underrättelser till parterna i målet eller ärendet eller till en eller flera andra bestämda personer. Andra meddelanden äro avsedda att komma till allmänhetens kännedom. Av förstnämnda beskaffenhet äro de meddelanden, som enligt de i utskottets redogörelse angivna bestämmelserna i rättegångsbalken och annan processlagstiftning skola tillkännages genom anslag. Dessa bestämmelser omfattas av den översyn av rättegångsbalken med därtill anslutande lagstiftning och administrativa författningar, vilken för närvarande utföres av 1951 års rättegångskommitté.

Motionären — som synes främst ha åsyftat för allmänheten avsedda meddelanden — har anfört, att offentlighöret genom anslag vore en föråldrad form för tillkännagivande vilken numera icke hade någon som helst praktisk betydelse. Häradshövdingeföreningen har förklarat sig icke kunna dela

denna uppfattning. Enligt föreningens erfarenhet vore det mycket vanligt att besökande å domstolskanslierna toge del av där uppsatta anslag. Hur stor den praktiska betydelsen av dessa är, anser sig utskottet icke kunna bedöma på grundval av den förebragta utredningen. Betydelsen av desamma bör dock ej underskattas. Med hänsyn till att viktiga rättsverkningar mången gång äro knutna vid ifrågavarande kungörelser synes det vara av betydelse att de finnas anslagna å en för allmänheten tillgänglig plats under den tid de äga aktualitet.

De i utskottets redogörelse angivna bestämmelserna rörande tillkännagivande av meddelanden genom anslag förete onekligen inbördes skiljaktigheter vilka synas icke vara sakligt grundade. I vissa hänseenden förefalla de också vara föråldrade. Samma anmärkningar kunna emellertid riktas mot bestämmelserna över huvud om formerna för offentliggörande av ifrågavarande och vissa andra domstolsmeddelanden. En översyn av dessa bestämmelser i syfte att skapa tidsenliga och såvitt möjligt enhetliga regler för offentliggörandet synes med hänsyn härtill i och för sig motiverad.

Emellertid vill utskottet i detta sammanhang erinra om det utredningsarbete som för närvarande bedrivs av besvärssakkunniga rörande det administrativa besvärsinstitutet och därmed sammanhängande frågor. Hit hör bland annat frågan om formerna för offentligrättsliga tillkännagivanden av beslut rörande enskild rätt. Mellan denna fråga och frågan om formerna för offentliggörandet av här avsedda domstolsmeddelanden föreligger ett sådant samband, att man enligt utskottets mening bör avvakta resultatet av besvärssakkunnigas utredning innan man överväger att företa en översyn av de bestämmelser som gälla i sistnämnda hänseende.

Med hänsyn till vad ovan anförts om olika pågående utredningar torde något initiativ från riksdagens sida i den genom motionen väckta frågan icke för närvarande vara påkallat.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, I: 358, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 mars 1952.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist*, Olofsson, Lodenius, Lindblom, Cassel, fru Sjöström-Bengtsson och fru Wallentheim*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Olsson i Mellerud, Johansson i Norrfors, Landgren, Håstad*, fröken Öberg* och herr Jacobsson i Sala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.